

Dresden, Leipzig en omgeving

Eric Strijbos en Bonnie Posner

DO
MI
NI
CU
S

Inhoud

DRESDEN, LEIPZIG EN OMGEVING

- ▶ De Staatskapelle beluisteren in de Semperoper

- ▶ Barokke architectuur bezichtigen in de Zwinger

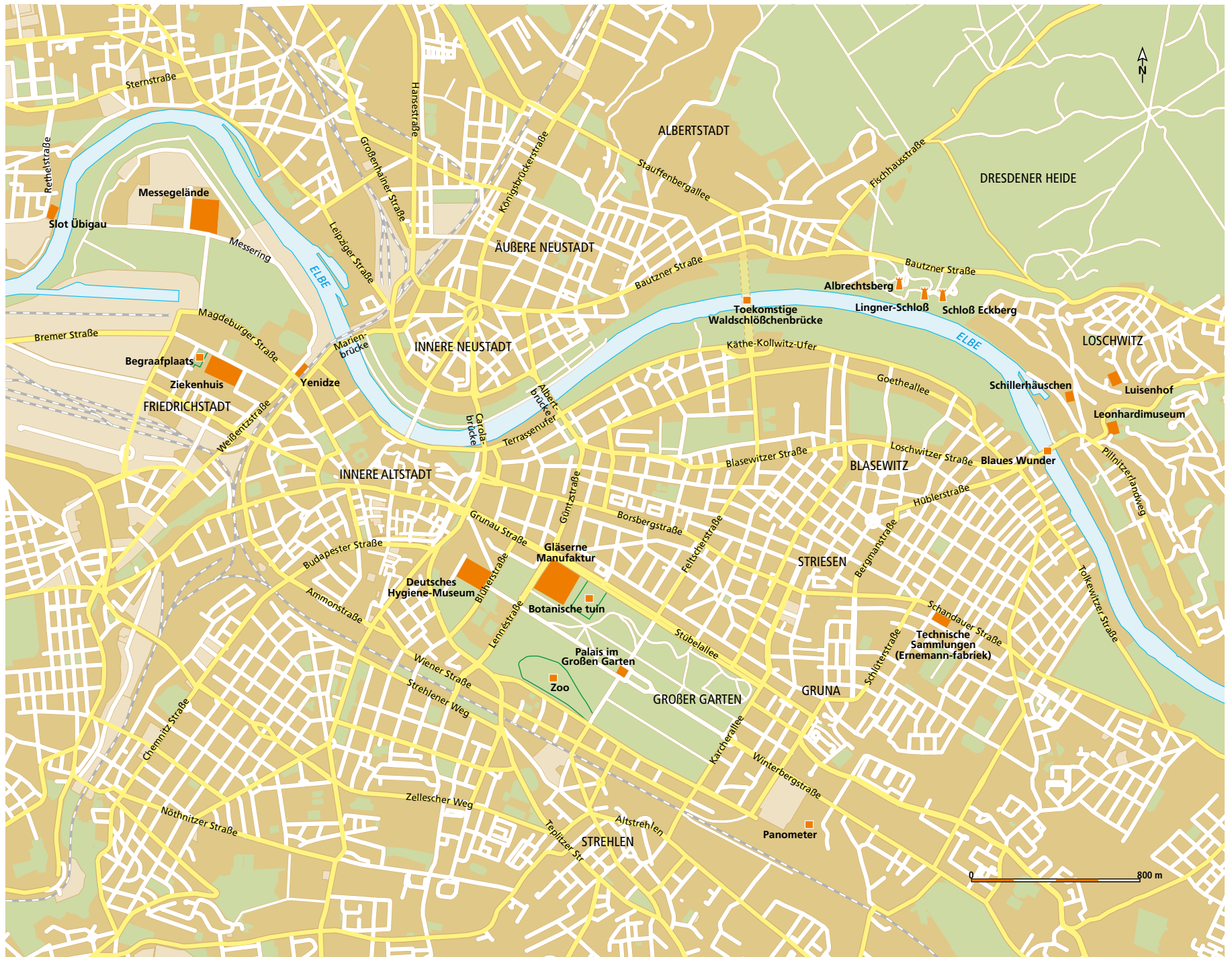
- ▶ Het uitgaansleven van de rechter Elbeoever ontdekken

- ▶ Bachs muziek horen waar ze geschreven is: in de Thomaskerk

- ▶ In Auerbachs Keller een biertje drinken, net als Goethe

- ▶ Hoogstaande binnen- én buitenlandse kunst bewonderen in het MdbK

<p>7 Kaarten en plattegronden
13 Een ander Duitsland</p> <p>1 15 Kleine geschiedenis van Duitsland en Saksen</p> <p>16 Met zevenmijlslaarzen door de geschiedenis</p> <p>2 25 Dresden: de oude stad</p> <p>26 Dresden in één dag?
27 Geschiedenis
32 Frauenkirche
36 Rond de Neumarkt
38 Theaterplatz
41 Zwinger
43 Residentieslot
46 Langs de Elbe
49 Zuiden en oosten van de Innere Altstadt
51 Eten en drinken in Dresden</p> <p>3 53 Dresden buiten het centrum</p> <p>54 Innere Neustadt
58 Aussere Neustadt
62 Albertstadt
63 Oosten
69 Westen
71 Eten in de buitenwijken</p> <p>4 73 Elbedal</p> <p>74 Tussen Dresden en de grens
83 Stroomafwaarts</p> <p>5 93 Bautzen en de Oberlausitz</p> <p>94 Bautzen
102 Oberlausitz</p> | <p>6 113 Leipzig</p> <p>114 Leipzig in enkele hoogtepunten
114 Geschiedenis
118 Rond de markt
120 Rond het MdbK
123 Rond de Nikolaikirche
126 Het Leipzig van Bach
128 Runde Ecke
129 Augustusplatz
133 Restaurants in Leipzig</p> <p>7 135 Leipzig buiten het centrum</p> <p>136 Oosten en zuiden
142 Westen
143 Noorden</p> <p>8 149 Omgeving van Leipzig</p> <p>150 Neuseenland
153 Sächsisches Burgenland</p> <p>9 157 Steden in het Ertzgebirgje</p> <p>158 Freiberg
167 Omgeving van Freiberg
169 Seiffen
171 Neuhausen
172 Annaberg-Buchholz
174 Omgeving van Annaberg-Buchholz
175 Kalkbergwerk Lengfeld
176 Glashütte</p> <p>i 178 Algemene informatie</p> <p>r 191 Register</p> |
|--|---|

Dresden overzicht

Dresden: de oude stad

Met zijn zeer rijke musea, herbouwde historische gebouwen en de Semperoper lijkt Dresden een echte culturbestemming, en wie de stad slechts een dagje 'doet' als onderdeel van een busreis of een dagtocht vanaf de camping in de Sächsische Schweiz – zoals veel Nederlanders – zal dit niet tegenspreken. Toch krijg je alleen een volledige indruk als je de stad meer tijd geeft en ook echt dingen gaat doen: fietsen langs de Elbe of in de buitenwijken, met de stoomraderboot de rivier op om vervolgens gewoon te genieten in een Biergarten of op kroegentocht in de Neustadt.

< Slenterend of per fietsriksja langs het enorme tegeltableau van de Fürstenzug.

De Frauenkirche torent weer boven de Neumarkt uit. Het contrast tussen de donkere (oorspronkelijke) en lichte (nieuwe) steen zal nog enige tijd blijven herinneren aan wat er gebeurd is totdat ook de nieuwe Elbebandstenen van de kerk helemaal donker verkleurd zijn.

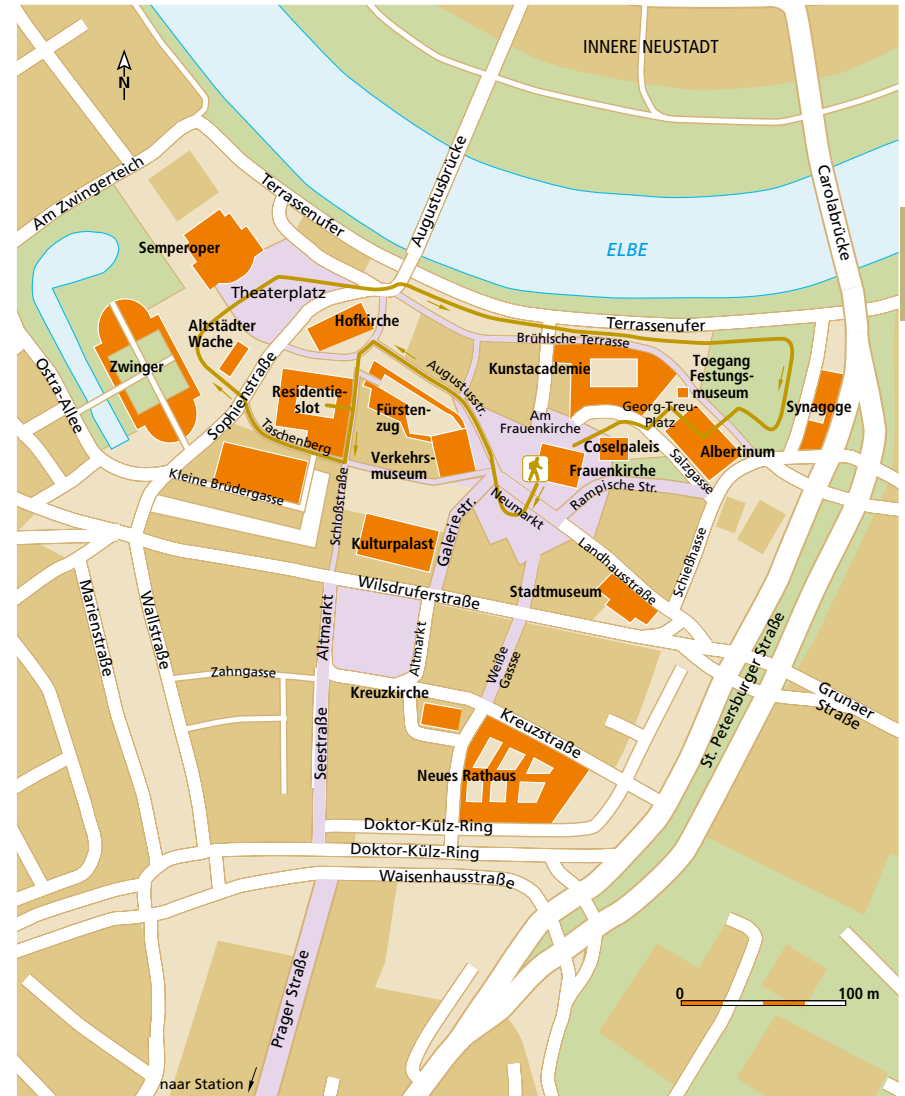
synagoge. In de zuidoosthoek van de Oude Stad staan ten slotte het nieuwe stadhuis en het stadsmuseum.

FRAUENKIRCHE

Parijs zonder Eiffeltoren of Londen zonder Big Ben – het is moeilijk voor te stellen, maar voor Dresden stond de ontbrekende Frauenkirche voor een nog groter gat in het leven van de inwoners. Niemand wordt gedoopt of trouwt in de Eiffeltoren, en veel Londenaren zetten nooit een stap in de Big Ben. De kerk is niet alleen een symbool van Dresden, maar speelt ook een rol in het leven van veel stadsbewoners. Nu de kerk net als de stad zelf uit zijn as en puin herrezen is, is hij ook een geweldige stimulans voor het toerisme van buiten.

Voorgeschiedenis

Mogelijk de eerste kerk op de plek van de Frauenkirche was een klein houten godshuis, gebouwd door missionarissen die de Slaven van het nederige Drježdžany moesten kerstenen. In de 12de eeuw verrees er een stenen romaanse, aan Maria gewijde kerk, waarvan resten zijn teruggevonden bij het herstel van de huidige kerk. Deze romaanse kerk werd in de 15de eeuw groten-

Dresden centrum

deels verbouwd tot een bescheiden gotische kerk. Dit was in de kerkhiërarchie wel de belangrijkste kerk van de stad, maar omdat Dresden onder het bisdom Meissen viel, was een kathedraal niet nodig. Bij de reformatie werd het een protestantse kerk, die in het begin van de 18de eeuw te klein was geworden. In 1722 gaf het stadsbestuur aan stadsbouwmeester George Bähr (1666–1734) opdracht een nieuwe kerk te ontwerpen; de bouw begon in 1726. Het

Dresden Neustadt

Halverwege de Königstrasse ligt een kerkplein, waar je op het terras kunt zitten bij de Rebeccabrunnen, een gracieuze fontein bekroond door het beeldje van de gelijknamige Bijbelfiguur. Het plein wordt gedomineerd door de **Dreikönigskirche**, waarvan je de toren kunt beklimmen. De kerk is een neoclassicistische zaalkerk, die tijdens het bombardement van 1945 uitbrandde en eind jaren 80 is hersteld. De ruimte voor de eredienst werd toen met de helft verkleind en de

vrijgekomen ruimte verbouwd voor ander gebruik. In de kerkruimte staat een beschadigd stenen barokaltaar als oorlogsmonument. Tegenover het altaar is een reliëf met een dodendans (1534) aangebracht, afkomstig uit de Georgentor van het Residentieslot. Kort na de Wende, in 1990, werd in de kerk door een spontaan burgerinitiatief de Vrijstaat Saksen heropgericht; de DDR had Saksen opgedeeld in districten en Dresden zijn status als deelstaathoofdstad ontnomen. Via een onderdoorgang aan de straat An der Dreikönigskirche kom je op een binnenterrein met het kleine Societätstheater, een kruidentuin en een restaurant met mediterrane keuken (L'Art de Vie).

Hauptstrasse en omgeving

De Hauptstrasse, in het verlengde van de Augustusbrücke, wordt deels geflankeerd door gerenoveerde DDR-architectuur, maar op een mooie dag kun je er onder de platanen zomaar op een gezellige boulevard in een Franse provincieplaats wanen.

Aan de oostkant van de Hauptstrasse en tegenover de kerk ligt een 19de-eeuwse markthal waar nu allerlei kleine winkels zijn ondergebracht – dé plek om een lokale delicatessie te kopen als souvenir. Dat kan ook in de Kunsthandwerkerpassage op nr. 9–19 (niet te verwarren met de hippe Kunsthofpassage in de Aussere Neustadt, zie p. 59). In winkeltjes zijn hier ambachtelijke producten en sieraden te koop.

Stadwaarts in de Hauptstrasse, op nr. 13, bevindt zich het gele **Kügelgenhaus** of Museum der Dresdner Romantik, ondergebracht in het appartement van de schilder Gerhard von Kügelgen. De schilder kwam in 1820 om bij een beroving, toen hij van zijn atelier in Loschwitz terugkeerde naar huis. Goethe zou vanuit het huis de intocht van de Russische troepen in 1813 hebben gadegeslagen. Het museum is een goede kans om een mooi Dresdens 19de-eeuws huis van binnen te bekijken en misschien ideeën op te doen van het biedermeierinterieur.

> **KÜGELGENHAUS**, Hauptstrasse 13. Geopend: wo.–zo. 10–18 uur. Gesloten: 1 jan., 24, 25, 31 dec., www.museen-dresden.de.

De Hauptstrasse komt uit op de Albertplatz, een druk verkeersplein, maar met zijn banken en fontein is ook verzamelpunt voor wie gaat stappen in de Aussere Neustadt. Aan de noordkant van het plein rijst een torenflat boven alles uit. Dit **DVB-Gebäude** (1929, Hermann Paulick) was eerst bankgebouw en later huisde er het gemeentelijk vervoersbedrijf. Het is een van de weinige vooroorlogse modernistische gebouwen in Dresden. Aan de voet van het gebouw huist nu het ostalgiemuseum **Die Welt der DDR**. Het lijkt een beetje een kritiekloze kringloopwinkel van het communistische dagelijks leven, maar heeft een aardige collectie DDR-voertuigen en interieurs.

> **WELT DER DDR**, Antonstrasse 2A. Geopend: dag. 10–18 uur. www.welt-derddr.de.

JOODS DRESDEN

Als je bijzonder geïnteresseerd bent in joods Dresden: op de website van het joods centrum Hatikva (www.hatikva.de) staat een kaart met een overzicht van alle plaatsen die verbonden zijn met het joodse verleden van de stad. Een indringend beeld van de nazitijd vanuit joods perspectief geven verder de dagboeken van Viktor Klemperer (1881–1960), neef van de bekende dirigent Otto Klemperer. Voor de oorlog werkte Klemperer, een tot het protestantisme bekeerde zoon van een rabbi, als hoogleraar romanistiek aan de Technische Hochschule van Dresden. In 1935 werd hij op grond van het *Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*, een van de Neurenbergse Rassenwetten, ontslagen. Toen joden ook de toegang tot bibliotheken werd verboden en ze geen abonnementen op kranten en tijdschriften meer mochten hebben, zette hij zich aan het schrijven van zijn dagboek en van een woordenboek over het taalgebruik van de nazi's. In 1940 moesten Klemperer en zijn echtgenote verhuizen naar een zogenaamd *Judenhaus*: een woning uit joods bezit met uitsluitend joodse bewoners in Dresden. Zijn vrouw bracht de (losse) pagina's van het dagboek regelmatig onder bij een vriendin, die ze verstopte, want een inval van de Gestapo dreigde altijd. Klemperer stond op de nominatie gedeporteerd te worden naar een concentratiekamp toen de chaos van het bombardement van 1945 hem onvindbaar maakte voor de Gestapo. Zijn veel geprezen dagboeken (1933–1941 en 1942–1945) verschenen in 1995 in Duitsland onder de titel *Ich will Zeugnis ablegen bis zum letzten*, en twee jaar later in Nederlandse vertaling (*Tot het bittere einde*).

keerzijde van de DDR, in kale ruimtes waar de informatie vooral van computerschermen komt. Indringend.

➤ **GEDENKSTÄTTE BAUTZNER STRASSE.** *Geopend: dag. 10–18 uur. Gesloten: 1 jan., paaszon., 24–26, 31 dec. www.bautzner-strasse-dresden.de.*

ALBERTSTADT

Aan de noordostrand van de Aussere Neustadt begint de Albertstadt. Deze uitgestrekte buitenwijk werd aangelegd als kazernesgebied – in de 19de eeuw werd Dresden de grootste Duitse garnizoensplaats. Later werd het ook een industriegebied.

De grootste attractie van de Albertstadt is het volledig gemoderniseerde **Militair-historisch museum van het Duitse leger**. Het is gevestigd in een groot 19de-eeuws arsenaal. Dat is radicaal verbouwd naar een spectaculair ontwerp van de bekende architect Daniel Libeskind, die een grote glazen wig in het gebouw plaatste. Deze wig verwijst naar de formatie van de bommenwerpers van 13 februari 1945 en ook naar de plaats waar de eerste

Architect Daniel Libeskind combineerde in het nieuwe Militair-Historische Museum spectaculaire 21ste-eeuwse met imponerende klassieke architectuur.

bommen vielen; de bovenste etage ervan biedt uitzicht op het destijds verwoeste hart van de stad. Binnen doorbreken de schuine lijnen van de wig de voorspelbaarheid van de 19de-eeuwse architectuur.

De rol van het Duitse leger en het militarisme ligt gevoelig, juist ook in Duitsland en Dresden. Daarom toont het museum ook veel meer dan alleen maar een verzameling wapens en uniformen, die makkelijk als een verheerlijking van dat verleden zou kunnen worden opgevat. Alle facetten van de strijd komen aan de orde. Meestal is dat grimmig, zoals bij de gevolgen van oorlog voor burgers en dieren, maar soms ook lichtvoetig, zoals bij de invloed van het leger op muziek en mode. De collectie is groot en overal zijn ook nog eens laatjes open te trekken of extra documentatie te lezen. Niet alles past in de laden: er staan bijvoorbeeld ook complete raketten en een mini-onderzeeër. Boven in de glazen piramide liggen stukken puin van de gebombardeerde steden Rotterdam en Coventry: in het geval van Rotterdam gaat het om resten van een beeld dat tot 1940 het Weeshuis tooide. Waar legermusea vaak saai zijn voor niet-liefhebbers, is dit 'museum van de oorlog' indrukwekkend en stemt tot nadenken.

➤ **MILITÄRHISTORISCHES MUSEUM DER BUNDESWEHR,** *Olbrichtplatz 2. Geopend: do.–di. 10–18 (ma.–21) uur. www.mhmbw.de.*

OOSTEN

Gläserne Manufaktur

Niet ver van het centrum ligt de zogeheten Gläserne Manufaktur. Het is een autofabriek van Volkswagen als geen andere, mede omdat hij zo veel mogelijk geschikt gemaakt is voor bezoek van potentiële kopers en nieuwsgierigen. Ook als je geen echte autofan bent, kan een bezoek boeiend zijn, vanwege de architectuur en ook omdat de gang van zaken totaal anders is dan je bij een

Leipzig buiten het centrum

De buitenwijken van Leipzig zijn uitgestrekt en vaak stil. Duidelijk is dat de lokale economie een grote klap heeft gekregen na de Duitse eenwording, al zijn er ook tekenen van herstel en nieuw elan. Het ideale vervoermiddel is de fiets, maar attracties als het Volkerenslagmonument zijn ook prima met de tram te bereiken.

< Shoppen in en onder de immense dwarshal van de Hauptbahnhof, die op zich al bezienswaardig is.

De Elster, heel geschikt om te kanoën, te kajakken of te roeien.

WESTEN

In het westen van Leipzig vind je resten van het industriële verleden van de stad, braakliggende terreinen maar ook villawijken en bijna uitgestorven middenklassenstraten uit de keizertijd. Ook in de villawijken is er verval – in de hoop dat er kapitaalkrachtige bewoners komen die ze opknappen, laat men de herenhuizen staan, bij wijze van spreken tot er iets instort. Een groene zone vormt de rivier de Elster, waar je heerlijk kunt kajakken, kanoën en roeien.

Museum für Druckkunst

In de wijk Lindenau ligt het interactieve Museum für Druckkunst. Het museum streeft ernaar zijn collectie drukpersen, letterbakken en andere drukkersinstrumenten zo veel mogelijk te gebruiken en te demonstreren.

➤ *MUSEUM FÜR DRUCKKUNST, Nonnenstrasse 38. Geopend: ma.–vr. 10–17, zo. 11–17 uur. Gesloten: za. en feestdag. www.druckkunst-museum.de.*

Spinnerei

De Spinnerei (voluit: Leipziger Baumwollspinnerei) is een grote katoenfabriek die verbouwd is tot atelierruimte voor kunstenaars en andere zelfstandigen. Ook zijn er galleries, een winkel/groothandel voor kunstenaarsbenodigdheden, een pension en (’s zomers) een Biergarten. Enkele kunstenaars van de

De Spinnerei in de 19de eeuw.

Neue Leipziger Schule hebben er werkruimte, onder wie Neo Rauch. De fabriek werd gesticht in 1887 en bereikte 20 jaar later haar grootste omvang als de grootste katoenspinnerij van het Europese vasteland. Bij de Wende raakten de 4000 werknemers hun baan kwijt en kwam het complex leeg te staan. Op zondag is het er meestal stil en behalve in de galleries die toevallig open zijn, zit men niet echt op bezoek te wachten. Het imposante complex is echter een aardig doel voor een fietstocht, al was het maar om de Biergarten.

➤ *SPINNEREI, Spinnereistrasse 7. Een paar keer per jaar, in voor- en najaar, zijn er open dagen met rondleidingen door het complex en in de ateliers. Raadpleeg de website: www.spinnerei.de.*

NOORDEN

Hauptbahnhof

Niet iedereen vindt de Hauptbahnhof van Leipzig meteen mooi, maar hij maakt wel indruk – in oppervlakte is dit het grootste kopstation van Europa. De twee entreehallen zijn al groot, maar ze worden verbonden door een nog imposantere hal langs de sporen, die het gebouw 298 m breed maakt. Bovendien heeft het station een modern ondergronds winkelcentrum van een paar verdiepingen.